

LANDSKAPSSTYRELSENS FRAMSTÄLLNING

till Landstinget med förslag till landskapslag om skydd för kulturhistoriskt värdefulla föremål.

I november 1982 överlämnade landskapsstyrelsen en framställning till landstinget med förslag till landskapslag om skydd för kulturhistoriskt värdefulla föremål (framst. nr 13/1982-83). Den 31 oktober 1983 beslutade landstinget att i anledning av framställningen anta en landskapslag i ärendet. Republikens president förordnade emellertid att landskapslagen skulle förfalla. Republikens presidents skrivelse till landskapsstyrelsen med meddelande om att lagen förordnats att förfalla är sålydande:

"Till Ålands Landskapsstyrelse

Ålands landsting har den 31 oktober 1983 fattat beslut om antagande av landskapslag om skydd för kulturhistoriskt värdefulla föremål.

Vid föredragning i statsrådet i dag har Jag, efter att ha infordrat Högsta domstolens utlåtande i ärendet, över vilket även Ålandsdelegationen avgivit sitt yttrande, funnit, att enligt det granskning underkastade landstingsbeslutet skulle utförelsen av i beslutet avsedda kulturföremål från landskapet begränsas för att skydda det åländska kulturarvet. Utförelsen av kulturföremål skulle sålunda, med undantag av i 3 § landstingsbeslutet avsedda fall, då tillstånd alltid skulle beviljas, vara beroende av landskapsstyrelsens prövning.

Frågor rörande kulturlivet hänförs i självstyrelselagen i ett flertal fall till landstingets lagstiftningsbehörighet. Så är fallet bland annat beträffande undervisningsväsendet och fornminnesvården, vilka områden enligt 13 § 1 mom. 2 och 10 punkterna självstyrelselagen lyder under landstingets behörighet. Skyddet för kulturhistoriskt värdefulla föremål nämns inte särskilt i självstyrelselagen, men med tillämpning av de grundsatser 13 § innehåller bör detta område med stöd av 13 § 1 mom. 21 punkten självstyrelselagen hänföras till landstingets lagstiftningsbehörighet.

Enligt 11 § 2 mom. 17 punkten självstyrelselagen tillkommer rikets lagstiftande organ lagstiftningsbehörighet i ärenden rörande tullar och tullväsendet samt tullens och utrikeshandelns enhetliga ordnande ävensom varuutbytets frihet. Med sistnämnda begrepp förstås enligt lagens förarbeten den inom vissa näringsrättsliga skrankor frilagda inrikes-cirkulationen av handelsvaror och förnödenheter bland annat mellan olika landsdelar. Till den del landstingsbeslutet angår utrikeshandeln och varuutbytet mellan landskapet och riket hänför det sig sålunda till ett område förbehållet rikets lagstiftande

organ. För vinnande av enhetlighet och överskådlighet kan dock enligt 14 § 4 mom. självstyrelselagen i landskapslag upptas bestämmelser av rikslagstiftningsnatur, vilka i sak är överensstämmande med motsvarande stadganden i rikets lag. De i landstingsbeslutet ingående bestämmelserna av ifrågavarande art motsvarar stadgandena i rikets lag 7.6.1978 om begränsning av utförseln av kulturföremål. Bestämmelsen om begränsning av utförseln från landskapet till riket saknar dock motsvarighet i rikslagen. Landstinget har därför överskridit sin lagstiftningsbehörighet på denna punkt.

Landstingsbeslutet innehåller även stadganden rörande rättegångsväsendet och tullmyndigheternas verksamhet samt en till den allmänna strafflagen hörande bestämmelse om förverkande, på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket. Enligt 9 § landstingsbeslutet skall sålunda besvär över lagenligheten av landskapsstyrelsens beslut om avslag på ansökan om tillstånd till utförsel sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen. Enligt rikets lag skall besvär över museiverkets beslut i motsvarande fall sökas hos statsrådet. Besvär över lagenligheten av statsrådets beslut kan anföras hos högsta förvaltningsdomstolen. Då de befogenheter statsrådet och museiverket utövar enligt rikslagen utgör sådan förvaltningsverksamhet som enligt landstingsbeslutet ankommer på landskapsstyrelsen kan bestämmelsen i landstingsbeslutet om anförande av besvär anses i sak överensstämma med stadgandena i rikslagen. Övriga förenämnda bestämmelser av rikslagstiftningsnatur överensstämmer även de i sak med motsvarande stadganden i rikets lag. Dessa bestämmelser har därför jämlikt 14 § 4 mom. självstyrelselagen kunnat upptagas i landstingsbeslutet.

Med hänvisning till det ovan sagda har Jag med stöd av 14 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland beslutat förordna, att förevarande landskapslag skall förfalla; vilket Landskapsstyrelsen härmed till kännedom meddelas.

Helsingfors, i statsrådet den 22 december 1983.

R e p u b l i k e n s P r e s i d e n t

Mauno Koivisto

Justitieminister

Christoffer Taxell"

Av Republikens presidents skrivelse följer att behörigheten att i landskapet lagstifta om skydd för kulturhistoriskt värdefulla föremål tillkommer landstinget. Likaså följer av skrivelsen att utförselbud som medel för att skydda det åländska

kulturarvet kan intas i landskapslag endast under förutsättning att förbudet inte är mera omfattande än det förbud som riksdagen infört mot utförsel av kulturföremål i syfte att skydda det finländska kulturarvet (lagen om begränsning av utförsel av kulturföremål FFS 445/78). Eftersom enligt den gällande rikslagstiftningen rörande skydd för det finländska kulturarvet utförsel av kulturföremål förbjuds endast till utlandet, är det sålunda inte möjligt att genom landskapslag förbjuda utförseln av åländska kulturföremål till riket eller via riket till utlandet.

Trots att, såsom ovan framhållits, landstingets möjligheter att lagstifta om användning av utförsel förbud som medel för att skydda det åländska kulturarvet är begränsade, anser landskapsstyrelsen att behov finns av en landskapslag om skydd för det åländska kulturarvet. Det i förevarande framställning ingående förslaget till landskapslag om skydd för kulturhistoriskt värdefulla föremål överensstämmer i huvudsak med landstingets beslut av den 31 oktober 1983, likväl med de ändringar som påkallas av behörighetsuppdelningen mellan rikets och landskapets lagstiftande organ. Dessutom föreslår landskapsstyrelsen, i överensstämmelse med landskapsstyrelsens förslag i den tidigare framställningen i ärendet, att endast böter kan komma i fråga som straff vid överträdelser av lagen.

Med hänvisning till det anförda föreläggs Landstinget till antagande

L a n d s k a p s l a g
om skydd för kulturhistoriskt värdefulla föremål

I enlighet med landstingets beslut stadgas:

1 §.

I denna lag finns bestämmelser om utförsel av vissa kulturhistoriskt värdefulla föremål (kulturföremål).

Lagen har till ändamål att genom begränsning av utförseln av kulturföremål skydda det åländska kulturarvet.

Med utförsel avses i lagen utförsel från landskapet till utlandet.

I fråga om utförsel ur landet från ort i landskapet av kulturföremål tillhöriga det nationella finländska kulturarvet gäller vad därom i rikslagstiftningen är föreskrivet.

2 §.

Med kulturföremål avses i denna lag:

- 1) över 50 år gamla konstverk samt konstindustri- och konsthantverksprodukter;
- 2) andra över 50 år gamla föremål av allmänt kulturhistoriskt värde såsom byggnader, till byggnader hörande föremål, byggnadsmateriel, lös och fast inredning, hushållsartiklar, arbetsredskap och -maskiner, vägnings- och mättningsredskap, anordningar för angivande av tid, musikinstrument, dräkter och andra textilier, toalett-föremål, pipor och snusdosor, fångstredskap, vapen och tillbehör till vapen, fortskaffnings- och transportmedel, leksaker och spel, prydnadsföremål, smycken, miniatyrmodeller, föremål med anknytning till viss trosföreställning, sigill, handlingar och manuskript, fotografier, negativ och fotografiutrustning, film- och ljudupptagningar, trycksaker, kartor och ritningar; samt
- 3) värdefulla föremål och manuskript oberoende av ålder, om de har anknytning till den åländska historien eller bemärkta personer.

Vad i denna lag sägs om kulturföremål gäller även del av i 1 mom. nämnda föremål.

3 §.

Den som har för avsikt att föra ut kulturföremål skall ha tillstånd till utförseln av landskapsstyrelsen. Kulturföremål får dock utföras utan tillstånd om föremålet förs ut av offentlig institution eller institution, som erhåller bidrag av landskapet eller kommun, och föremålet skall föras tillbaka till landskapet eller är tillfälligt inlånat till landskapet.

Tillstånd skall beviljas om

- 1) föremålet är framställt utanför landskapet och inte under de senaste 70 åren funnits minst 50 år på Åland;
- 2) föremålets ägare flyttar från landskapet och föremålet ingår i hans personliga bohag; eller
- 3) föremålet härrör från ett i landskapet beläget bo och genom arv eller avvittring tillfaller person som är bosatt utanför landskapet.

4 §.

Tillstånd till utförsel beviljas inte om det är viktigt från konstnärlig, vetenskaplig, historisk eller kulturhistorisk synpunkt att föremålet blir kvar i landskapet. Dock får även i sådant fall tillstånd beviljas om särskilda skäl föreligger.

5 §.

Beslut om tillstånd till utförsel är gällande under ett år räknat från den tidpunkt

när det fattades om inte annan giltighetstid bestämts.

6 §.

Tillstånd till utförsel skall sökas skriftligen. Till ansökan skall fogas av landskapsstyrelsen föreskrivna handlingar.

När fråga är om utförsel av föremål som tillsammans bildar en samling eller annan helhet skall tillstånd sökas för hela gruppen av föremål.

7 §.

I samband med handläggningen av ärende rörande beviljande av tillstånd till utförsel av kulturföremål har landskapsstyrelsen rätt att granska, kopiera och fotografera föremålet, om inte den som önskar utföra föremålet åsamkas oskäligt dröjsmål härav.

8 §.

Tullmyndighet övervakar utförseln av kulturföremål. Vid behov kan tullmyndigheten fordra företeende av bevis om tillstånd till utförsel eller utredning över att fråga är om föremål för vilket inte krävs tillstånd.

9 §.

Ändring i landskapsstyrelsens beslut om avslag på ansökan om tillstånd till utförsel får, såvitt gäller beslutets laglighet, sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen med iakttagande av vad i lagen om ändringssökande i förvaltningsärenden (FFS 154/50) är föreskrivet.

10 §.

Den som i strid med bestämmelserna i denna lag utför eller försöker utföra kulturföremål för vilket krävs tillstånd till utförsel skall dömas till böter, såvitt inte strängare straff skall ådömas honom med stöd av annan lag.

Den ekonomiska fördel brottet berett dess gärningsman eller den för vilken eller till vars förmån han handlat skall dömas förbruten till staten. Värdet av föremål eller föremål som någon utför eller försöker utföra skall helt eller delvis dömas förbrutet till staten, om det inte är oskäligt med hänsyn till att fråga är om ringa överträdelse.

11 §.

Landskapet svarar för alla kostnader som föranleds av tillståndsprövning enligt denna lag.

12 §.

Närmare bestämmelser om verkställigheten och tillämpningen av denna lag utfärdas vid behov genom landskapsförordning.

Denna lag träder i kraft den . Person som flyttat från landskapet före denna lags ikraftträdande har rätt att utan hinder av bestämmelserna i denna lag inom ett år från lagens ikraftträdande utföra det personliga bohag han har i landskapet vid den tidpunkt då lagen träder i kraft.

Mariehamn den 16 april 1986

L a n t r å d

Folke Woivalin

T.f. lagberedningschef

Lars Karlsson.